

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۱/۱۲/۱۶

آصف بهاند

د لورې سونامي

دولسمه برخه

د افغانستان پر ماشومانو او کوچنيانو باندې د تاوتریخوالي سونامي

اوه څلوېښتمه برخه

«څوک چې دودۍ غواړي، بغارې دې ووهي!
څوک چې واينه غواړي، رمبارې دې ووهي!»

(محب زغم)

«د لورې سونامي» د مقالو په دې لړۍ کې څو ځلې وويل شول چې، د لورې سونامي په افغانستان کې پر افغانانو باندې دومره زور اخیستی دی چې خبره د بشري ناورين تر بريده پورې رسېدلې ده. ميديا هره ورځ د خطر زنگونه کړنگوي او داسې نوي رپوټونه خپروي چې په لوستلو او ليدلو يې پر بدن باندې وينسته سيخېږي، خو مسؤلينو غورونه کانه کړی دي او د خپلو پالیسيو د تطبيق په لټه کې دي، د نړيوالو مرستې به هم تر چا پورې څومره ورسېږي؟

بيا يې په تکرار سره وایم په د لورې سونامي په بادونو کې تر ټولو ډېر خطر ماشومانو، کوچنيانو او حامله مېرمنو ته ورپېښېږي. څو ورځې مخکې بي بي سي پښتو د «د لورې خپليو افغان ماشومانو ژغورنه؛ دا ځای دوزخ ته ورته دی» ترسرليک لاندې يو رپوټ خپور کړ، د رپوټ په يوه برخه کې داسې راغلي دي:

د پاڼو شمېره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په خیر و لولئ

«خوانی بنځي چيغې وهلي. ډاکټرانو ته يې ويل، چې دا او ماشوم يې بايد دواړه ووژل شي.»
په مرکزي افغانستان کې ډاکټري نوري د جراحي عملياتو له لارې د ماشوم زېږون پر چارو بوخته وه، چې په وينا يې مېندواري بنځي ورته وويل:

"نه پوهېږم څنگه به ژوندۍ پاتې شم او څنگه به وکولای شم چې بل انسان وزېږوم."
د ډاکټر نوري په روغتون کې دا او دې ته ورته نورې بنځي دومره خوار ځواکه دي، چې پوهېږي که ماشوم يې وزېږي، د خوراک لپاره به يې د دوی په بدن کې پي نه وي.

ډاکټره نوري وايي، په زېږنتون کې دومره گڼه گڼه ده، چې مېندواري بنځي د زېږون لپاره په وينو ککړو کتونو کې ځملي او يا همالته د خوني پر غولي کېناستو ته اړې دي.

داسې هم کېږي، چې په يوه کټ کې په يوه وخت دوي، يا درې بنځي ځملي.
دا وايي، صفاکاري بنځي تر مياشتو پورې له بې معاشه کار وروسته بالاخره دندې پرېښولو ته اړې شوي دي.

د مرکزي افغانستان دې روغتون په شاوخوا کې شخصي کلينکونه له مخکې تړل شوي دي او اوس په دې يوازيني روغتون کې چې يو وخت له ډېرو معتبرو روغتيايي مرکزونو يو و، د پخوا پرتله څو چنده گڼه گڼه ډېره شوې ده.

د نسايي، ولادي دا متخصصه ډاکټره وايي، "د هر روغتون زېږنتون تر ټولو د خوښۍ ځای وي، خو په افغانستان کې اوس داسې نه ده."

ډاکټره نوري وايي، د سپټمبر په يوازي دوو اونیو کې يې خپل روغتون کې پنځه نوي ماشومان وليدل چې د لورې له کبله مړه شول. دا زياتوي:

"دا ځای دوزخ ته ورته دی..."

د ملگرو ملتونو مسوولينو په وينا د دې مانا دا شوه، چې افغانان د ریکارډونو ثبت له پيله راهيسې تر ټولو سخته لوره گالي.

دا شمېرې ښيي چې سر ژمی به نژدې ۱۴ ميليونه افغان ماشومان کافي خواره و نه لري.
پلازمېنه کابل کې بيا د ماشومانو يو لوی روغتون روغتياپالان چې د خپل روغتون د وړتيا پرتله يو نيم برابر ډېر کار کوي، دا وروستيو کې يې د خوارځواکۍ له کبله د گڼ شمېر ماشومانو درملنه کړې.

د دې روغتون مشر ډاکټر صديقي په سپټمبر کې د مرستو له بنديدو وروسته گڼ شمېر ماشومان ليدلي چې د لورې، يا د لورې له لاسه د ناسمو خوړو له کبله ناروغان شوي او وروسته مړه شوي دي...»

د پاڼو شمېره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دلېکنې د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

یونیسف د افغانستان د لورې او بشري بحران د مخنیوي له پاره څو ځلي د مرستو غوښتنه کړې ده، خو دا ځل يې د افغانستان له پاره تر ټولو ډېره مرسته غوښتې ده. په دې هکله د بي بي سي په يوه رپوټ کې داسې راغلي دي:

«یونیسف د افغانستان لپاره 'د بل هر وخت پرتله د زیاتو' مرستو غوښتنه وکړه

په ملګرو ملتونو سازمان کې د ماشومانو ملاتړ ادارې یونیسف په خپل تاریخ کې د یوه هېواد لپاره د بل هر وخت پرتله د زیاتې مرستې غوښتنه کړې ده.

یونیسف په یوه اعلامیه کې ویلي، له ۲۴ میلیونه افغانانو سره یې چې نژدې نیمایي یې ماشومان دي، د بشري مرستو لپاره د دوه میلیاردو ډالرو بسپنې غوښتنه کړې ده.

یونیسف مسوولین اټکل کوي چې مناسبو خوړو، پاکو اوبو او د نظافت کافي وسایلو ته د نه لاسرسۍ له کبله به ۲۰۲۲ کال له هرو دوو افغان ماشومانو یو په خوار ځواکي اخته وي.

یونیسف مسوولین هیله من دي چې د مرستې دغه دوه میلیارد ډالر به په افغانستان کې د ماشومانو او کورنیو لپاره د روغتیا، خوراک، نظافت او زدکړو برخو کې د خدمتونو لړۍ له سملاسي وېجاړېدو وژغوري.

د افغانستان لپاره د یونیسف استازې الیک اکونکا په دې هکله په یوه پیغام کې وویل:

"په افغانستان کې اوسنی بشري وضعیت په ځانګړي ډول د ماشومانو لپاره سخت اندېښمنونکی دی. ژمی وار له مخه رارسېدلی دی او له اضافي مالي مرستو پرته به یونیسف او مرستندویه ادارې و نه. توانېږي هغو ماشومانو او کورنیو ته د (مرستې) لپاره ورسېږي، چې مور ته تر بل هر چا زیات اړ دي."

د ملګرو ملتونو دا چارواکي وېره څرګندوي چې دا مهال میلیونونه افغان ماشومان د لورې او ان مړینې له خطر سره مخامخ دي.

نوموړې زیاتوي دوی هڅه کوي چې له هرې شونې لارې له هغو افغان ماشومانو سره مرستې وکړي چې د هېواد په بنوونځیو کې د څښاک پاکو اوبو او نظافت نشتوالي له کبله د تاوتریخوالي له خطر سره مخامخ دي.

د یادوني ده، چې تېره اونۍ نړیوال بانک کې د افغانستان بیا رغاونې صندوق 'ای آر ټي ایف' په افغانستان کې د بشري ناورین مخنیوي لپاره په دې څانګه کې د افغانستان له یو اعشاریه پنځه میلیارد ګڼګل شوي شتمنۍ د ۲۸۰ میلیونو ډالرو خوشي کول تایید کړل.

د سرچینو له قوله ویل شوي و، چې دا ۲۸۰ میلیونه ډالر به د خوړو نړیوال سازمان او د ماشومانو ملاتړ لپاره د ملګرو ملتونو ادارې یونیسف ته په افغانستان کې د بشري مرستو لپاره ورکړل شي.

په همدې نږدې تېرو ورځو کې دا د میدیا څو هغه سرلیکونه دي چې د لورې د سونامي اخطار په چيغې جګوي، خو چېرې د اورېدو غوږونه:

بي بي سي پښتو:

«د کرکېچ نړیواله ډله: که پر افغانستان لګېدلي محدودیتونه لېرې نه شي بنایي، یو میلیون وګړي له لورې او یخنی مره شي.»

بي بي سي فارسي:

«اینجا مثل جهنم است؛ مبارزه برای نجات نوزادان گرسنه در افغانستان»

تاند:

«د بحران نړیواله ډله: بشري ناورین او ژمی ممکن یو میلیون افغانان تلف کړي»

بي بي پښتو:

«ملګري ملتونه: له افغانانو سره مرسته کوونکي خورا لږ وخت لري»

د پانې شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بنې پاروالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

ميليون ها كودك در افغانستان در معرض خطر بدترين بحران غذايي

د لوري خطر يوازي له جگړې سره نه دی غوټه شوی، لوره داسي بلا ده چې په تدريجي ډول خلک له منځه وړي لومړي له رواني پلوه خلک ځپي، بيا يې په خوارځواکي اخته کوي او بيا يې په ارامه ډول د گور تيارو ته ورپورې وهي.

د لوري سونامي او بيوزلي د مخنيوي له پاره که عملي کار ونه شي، دومره خلک به له منځه ولاړ شي چې په دوو تېرو لسيزو کې به جگړې دومره خلک نه وي خوړلي.

له بده شامته چې مسولين د خير پر غونډې باندې ناست دي، د خپلو برياوو په مزو يې خوله خوړه ده او نه يوازي د خلکو د ستونزو په فکر کې نه دي، بلکې داسي يو څه تر خولي راباسي چې نه د خدای پر قانون برابر دي او نه د بندگانو. د لوري، قحطی او په وطن باندې د روان ناورين په باب، په کابل کې يو ناست لور پوري چارواکي داسي يو څه ويلې دي چې د نه منلو دي:

«له لوري څوک نه مري، خدای په وېنو هم انسان ژوندی ساتي»

اوس نو خبره تر وېنو خوړو پوري هم ورسېده. قحطی تر دې اندازې زياته شوه چې پر افغانستان باندې واکمن حاکمان د دې پر ځای چې د قحطی د مخنيوي او د لوري سونامي د مخنيوي له پاره د لارچارو په فکر کې شي، وايي چې له لوري څوک نه مري، که اړتيا وه نو د وېنو خوراک ته دې مخه کړي.

خو دا ښاغلي به په دې هم نه وي خبر چې د وچکالی په وجه ښايي د خوراک له پاره وابنه هم پيدا نه شي. د دې نظريې په چوکاټ کې د انسانيت عالي مقام د حيوانيت پورې ته راټيټ کړای شوی دی.

دا واکدار له يوې نړيوالې رسنۍ سره په مرکه کې په وياړ سره وايي چې خلک دې وابنه وخوري. د ده د خبرو باب د تاند رپوټ داسي دی:

«تاند: (سي شنبه، د قوس درويشتمه) د طالبانو د حقاني شبکې يو لور پوري غړی انس حقاني په افغانستان کې د بحران تر سطحې په افغانستان کې د فقر او لوري موضوع بي ځايه تبليغات کني.

هغه بي بي سي ټلويزيون ته د مرکې پر مهال ويلې، چې روزي ورکونکی خدای دی او ده په ژوند کې کله هم نه دي ليدلي، چې څوک د لوري له کبله مړ شوی وي.

انس حقاني دا هم وويل، چې خدای تعالی انسان ته روزي په هر ډول رسوي، ان په وېنو خوړلو يې ژوندی ساتي.

انس حقاني دا مرکه له يوې انگليسي ژبې خبريالې سره کړې، خو ښاغلي حقاني په پښتو ژبه خبرې کړي دي.

دا مرکه بي بي سي فارسي ټلويزيون هم ژباړلې او خپره کړې، خو هغه جمله يې نه ده ژباړلې چې انس حقاني پکې په وېنو خوړلو هم د خدای تعالی لخوا د انسانانو د ژوندي ساتلو خبره کوي.

په دې مرکه کې انس حقاني ادعا کړې، چې دوی د فقر ختمولو په طريقو او د هغه په خپله اصطلاح په (چل) پوهيږي.

ښاغلي حقاني د دغه (چل) په اړه نور جزبيات نه دي ورکړي.

له پرځول شوي جمهوري نظام سره د طالبانو د مذاکراتي پلاوي دغه غړي په خپله دې مرکه کې دا هم وويل چې طالبانو په تېره ۲۰ کلنه جگړه کې له لوري سره کافي بلدتيا پيدا کړې او ورته عادي خبره ده.

د ده په وينا، د طالبانو د مشرتابه له څو محدودو کسانو پرته، چې په تېره ۲۰ کلنه جگړه کې يې له پينځو تر لسو زرو افغانو معاشونه اخیستل، نور ټول طالبان له کوم معاش او امتياز پرته جنگيدل.

ښاغلي حقاني ونه ويل، چې همدا محدود معاش، د پراخي جگړې تجهيزات او لگښتونه دوی له کومه کول او له خپلو کورنيو سره يې څه خوړل او څښل؟

همدا پوښتنې څو ورځې مخکې د افغانستان يوې سياستوالي شکرپه بارکزی د طالبانو له وياند ذبيح الله مجاهد څخه په يوه ويډيويي بحث کې وکړې، خو ښاغلي مجاهد کوم روښانه ځواب ور نه کړ.

د يادونې وړ ده، چې په افغانستان کې د وروستي پاچا محمد ظاهر شاه يوې لور ته منسوبه کيسه، چې د فقر اړوند ده، له پخوا څخه د خلکو تر منځ ويل کيږي.

خلک وايي، چې د لوړې او قحطۍ له کبله پاچا سودايي و او د غنمو کمښت ته يې فکر کاوه، خو لور يې د ډاډگيرنې په توگه ورته وويل، چې خلک دې د ډوډۍ پر ځای کلچې وخورې.

د انس حقاني د خبرو پيغام نه دی روښانه شوی، چې هغه خو به ۲۴ ميليونه فقر خپلي او نور افغانان وښو خورلو ته نه هڅوي؟»

د کابل ميشتو نوو واکدارانو د نوو څرگندونو پر بنا، په فېسبوک کې د **ځينو** قلموالو زړه تنگ شوی او مجبوراً يې د طنز په چوکاټ کې ليکلي دي چې:

«څوک چې ډوډۍ غواړي، بغاري دې ووهي!»

څوک چې وابنه غواړي، رمباري دې ووهي!»

(محب زغم)

د نويو واکدارانو امر ته فولکلور داسې طنز ډوله ځواب ويلی دی:

ستا فرمايش و ما پوره کړ

دا وچ وابنه په ژمي چا خورلي دینه

داسې ښکاري چې نور نو واکدارانو ته د مرستې لاس غځول او له هغوی د تمه لرل، گټه نه کوي، هر څوک بايد خپل غم په خپله وخورې او بيا هم له بده شامته چې ډېر سلنه خلک اوس رنگارنگ ستونزو، په تېره له جگړو رازېرېدولو ستونزو او د لوړې سونامي ستونزو داسې گنگس کړي دي چې لار ورته ورکه ده او په چاره کولو څه چې په ښکته پورته نه پوهېږي چې پر کوم لوري ولاړ شي؟

د پاڼو شمېره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلېکنې د ليکنيزې بڼې پاڼو د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ